

Ammatillisen koulutuksen mielikuva- tutkimus 2020

Keskeiset tulokset

Opetus- ja kulttuuriministeriö

TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS

- Tutkimuksen on tehnyt IROResearch Oy opetus- ja kulttuuriministeriön ja Skills Finland ry:n toimeksiannosta syys-joulukuussa 2020.
- Tutkimus on jatkoa vuosina 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2018 toteutetuille tutkimuksille.
- Tavoitteena oli selvittää ammatillisen koulutuksen mielikuvaa ja eri kohderyhmien käsityksiä, mielipiteitä ja kokemuksia ammatillisesta koulutuksesta.
- Tutkimus sisälsi sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen osan.
- Kvantitatiivisen osan kohderyhmät otoskoot olivat: peruskoulun 9.-luokkalaiset nuoret (N=300) ja heidän vanhempansa (N=100), peruskoulun oppilaanohjaajat (N=100), ammatillisessa koulutuksessa ja lukiossa toista vuotta opiskelevat nuoret (N=600), ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat aikuiset (N=100) ja henkilöstöasioiden päättäjät yli viiden hengen yrityksissä (N=100).
- Kvantitatiivisen osan tiedot kerättiin puhelinhaastatteluilla 7.10.-7.12.2020.
- Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastateltiin henkilökohtaisesti 52 henkilöä. Haastattelut tehtiin 29.9.–27.11.2020 Helsingin, Tampereen, Kuopion ja Rovaniemen seuduilla.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN MIELIKUVA ON PÄÄSÄÄNTÖISESTI MYÖNTEINEN

- Ammatillisen koulutuksen mielikuva oli pääsääntöisesti myönteinen kaikissa tutkimuksen kohderyhmissä.
- Ammatillinen koulutus
 - Antaa perustaidot ja -tiedot eri ammatteihin ja työelämään
 - Antaa muodolliset jatko-opintomahdollisuudet
 - On käytännönläheistä, monipuolista, hyödyllistä, joustavaa ja rentoa
 - Sopii oman alan/ammatin löytäneille, joille konkreettista tekemistä sisältävä opiskelu on mieluisinta.
- Opiskelijan näkökulmasta tärkein tekijä opiskelun onnistumisessa on itseä kiinnostavan alan/ammatin löytyminen.
- Myönteisimmät mielikuvat ammatillisesta koulutuksesta olivat ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla nuorilla. Lähes kaikki olivat päässeet opiskelemaan ensisijaiseksi valitsemaansa ammattiin/tutkintoon. Paljon työpaikalla oppimista sisältävän opiskelun katsotaan valmistavan hyvin ammattiin ja odotukset opiskelulle ovat pääsääntöisesti täyttyneet.

AMMATILLINEN KOULUTUS VS. MUUT PÄÄVAIHTOEHDOT

Peruskoulun jälkeiset koulutusvaihtoehdot	Mitä saadaan	Lähtökohtaiset edellytykset	Opiskelun vaativuus	Kenelle sopii	Sosiaalinen haluttavuus
Ammatillinen koulutus	<ul style="list-style-type: none"> • Ammattipätevyys, konkreettiset valmiudet, tiedot ja taidot toimia ammatissa, työllistyä • Muodolliset jatko-opintomahdollisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeä näkemys ammatista/alasta, joka kiinnostaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Rennompaa ja paineettomampaa kuin lukiossa, vähemmän kokeita ja kirjoja • Joustavuutta ja vaihtoehtoja 	<ul style="list-style-type: none"> • Käytännönläheisille käsillä tekijöille • Tekemällä oppijoille, lukeminen ei kiinnosta 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalinen status itse koulutuksella/tutkinnolla matala. • Tarjolla olevan osaamisen kautta saavutettavissa hyvä asema
Lukio	<ul style="list-style-type: none"> • Erinomaiset jatko-opintovalmiudet • Kansainväliset valmiudet • Yleissivistys • Lisäaikaa ammatinvalintaan • Tuttu ja turvallinen valinta 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävän korkea lukuaineiden keskiarvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Pärjääminen vaativaa. Henkinen hyvinvointi ja stressi huolena. Koeviikot raskaita, kilpailuhenkisyttä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lukijoille, kirjoittajille • Selkeä tavoite korkeakoulutuksesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Selkein ja vahvin instituutio, ensisijainen: elintason, arvostuksen ja hyvän yhteiskunta-aseman perusta • Ylioppilastutkinnon, lakin status on korkea
Kaksoistutkinto	<ul style="list-style-type: none"> • Ammattipätevyys • Erinomaiset jatko-opintovalmiudet • Yleissivistys 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävän korkea lukuaineiden keskiarvo • Selkeä näkemys ammatista/alasta, joka kiinnostaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Erittäin työläs ja vaativa maine • Oppilaitosten ja paikkakuntien välillä eroja käytännön mahdollisuuksissa, iltalukiona raskas 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsillä tekemiseen taipuvaisille, hyvä opiskelutekniikka, vahva motivaatio, oman ajankäytön hallinta • Ajatus jatkaa korkeakouluun 	<ul style="list-style-type: none"> • YO-tutkinnon sosiaalinen status • Lukion aloittaminenkin voi olla kompromissi kodin suuntaan • ”Ammattilukio”-käsite Rovaniemellä vahva

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN ARVOSTUS ON 9.-LUOKKALAISILLA MATALAMPI KUIN LUKION ARVOSTUS

- 9.-luokkalaisista nuorista 43% pitää lukiota erittäin arvostettuna ja 48% melko arvostettuna koulutusvaihtoehtona.
- 9.-luokkalaista vain 10% pitää ammatillista koulutusta erittäin arvostettuna ja 61% melko arvostettuna koulutusvaihtoehtona.
- Myös 9.-luokkalaisten vanhemmat arvostavat lukiota enemmän, mutta ero ammatillisen koulutuksen arvostukseen on selvästi pienempi kuin heidän lapsillaan (9.-luokkalaiset nuoret).
- Työnantajat arvostavat ammatillista koulutusta, ja sitä tarvitaan Suomessa tulevaisuudessakin. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien osaamisessa on heidän mielestään huolestuttavia eroja, ja osalla valmistuvista voi olla suuriakin puutteita perustaidoissakin. Osa työnantajista kokee, että heillä on liian suuri vastuu ja työ kouluttaa opiskelijoita/vastavalmistuneita sille tasolle, jota työ oikeasti vaatii.

AMMATILLISTA KOULUTUSTA TARVITAAN AINA EIKÄ SEN TARVE VÄHENE

- Ammatillisen koulutuksen tulevaisuus nähdään pääasiassa valoisana kaikissa kohderyhmissä.
- Käytännön töiden osaajia tarvitaan jatkossakin eikä Suomi pärjää ”pelkillä maistereilla”.
- Opiskelijoiden, opettajien ja työnantajien välisessä yhteistyössä on edelleen paljon parannettavaa.
- Perustaidot ja -tiedot pitäisi opettaa koulussa eikä työpaikalla. Tähän auttaisi lähiopetuksen määrän lisääminen ja nykyistä koulumaisempi opiskelu.
- Erilaisten opiskelijoiden opiskelumotivaatiosta huolehtiminen voi olla haasteellista, ja vielä yksilöllisemmän ohjauksen ja tuen tarve tulee kasvamaan.
- Ammatillisen koulutuksen resurssien riittävyys ja koulutuksen laatu huolestuttavat jonkin verran kaikissa kohderyhmissä.

LÄHIOPETUKSEN LISÄÄMINEN ON YKKÖSTOIVE

- Lähiopetuksen määrää ja koulumaisempaa opiskelua pitää lisätä (säännölliset ja täydet opiskelupäivät).
- Aktiivisempia, paneutuvia ja ajan tasalla olevia opettajia tarvitaan lisää.
- Yksilöllisempää/räätälöidymppää koulutusta, ohjausta ja tukea tarvitaan lisää.
- Ammatillisen koulutuksen vaatimustasoa pitäisi nostaa.
- Oppisopimusvaihtoehtoja pitää lisätä ja kehittää.
- Opiskelijoiden motivaatiosta pitää huolehtia.
- Ammatillisen koulutuksen markkinointia pitäisi tehdä nykyistä enemmän, jotta sen arvostus ja haluttavuus paranisivat.

OPIKELU KOETAAN TÄRKEÄKSI JA OPINNOISSA HALUTAAN MENESTYÄ

- Yleinen motivaatio opiskella on hyvä kaikissa kohderyhmissä, sillä opinnot nähdään välttämättömiksi, jotta voi päästä haluamaansa työhön/ammattiin.
- Opinnoissa myös halutaan menestyä hyvin.
- Peruskoulun 9.-luokkalaiset pitävät nykyistä opiskeluaan muita vähemmän kiinnostavana ja mukavana.
- Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten tuloksissa korostuu väittämä ”Työ on kiinnostavampaa kuin opiskelu”.
- Kaikkein kiinnostavimpana ja mukavimpana nykyisiä opintojaan pitivät aikuisopiskelijat.

KIINNOSTAVAN ALAN LÖYTYMINEN ON TÄRKEIN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN VALINTATEKIJÄ

- Kiinnostavan alan löytymisellä on erittäin suuri merkitys henkilön opintojen sujumisessa ja myöhemmin menestymisessä työelämässä.
- Koulutusvaihtoehtojen harkinnassa omat taipumukset, motivaatiot, tapa oppia ja persoona ovat keskeisimpiä lähtökohtia.
- Nuorilla valintoihin vaikuttaa peruskoulun keskiarvo, aikuisilla myös opintojen rahoitusmahdollisuudet.
- Lukiolla on melko selvä etumatka kiinnostavuudessa ja arvostuksessa. Se on helppo ja ilmeinen valinta, jos keskiarvo on tarpeeksi hyvä.
- Ammatillinen koulutus voi ”voittaa” lukion, jos opiskelijalla on vahva näkemys kiinnostavasta alasta/ammattista.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN AJURIT JA ESTEET

Varma **työllistyminen**

Yleishyödynnettävät taidot
Esim. ajokortti,
harrastuksia tukeva osaaminen

Hyvät/OK, yrittäjänä jopa
erinomaiset ansiot

Osaamispääomaa
yrittäjänä myytäväksi

Nopea ja suora väylä
ammattiin, töihin,
itsenäistymään

Konkreettista, "oikeita"
ammatteja/töitä
Saa tehdä merkityksellisiä
asioita (aikuiset)

**Tie toiveammattiin
tekemällä oppijalle**, esim.
lähihoitaja →
sairaanhoitaja, taito- ja
taideaineissa vahvalle

Mahdollisuus oppia uutta.
Elämänmuutos aiempi koulutus ja
työkokemus hyödyntäen (aikuiset)

Valinnan vaikeus

Omalta tuntuvan alan löytäminen ja
siihen sitoutuminen

**Lukijalle, jolla 9 ka ja selkeä
ajatus korkeakoulutuksesta,**
suorempi reitti on lukio

Heikko sosiaalinen status

Ympäristön odotukset

Mielikuvat ammateista: raskaat,
fyysiset, matalapalkkaiset työt

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN VIESTINNÄSSÄ OPPILAANOHTAJAN ROOLI ON MERKITTÄVÄ

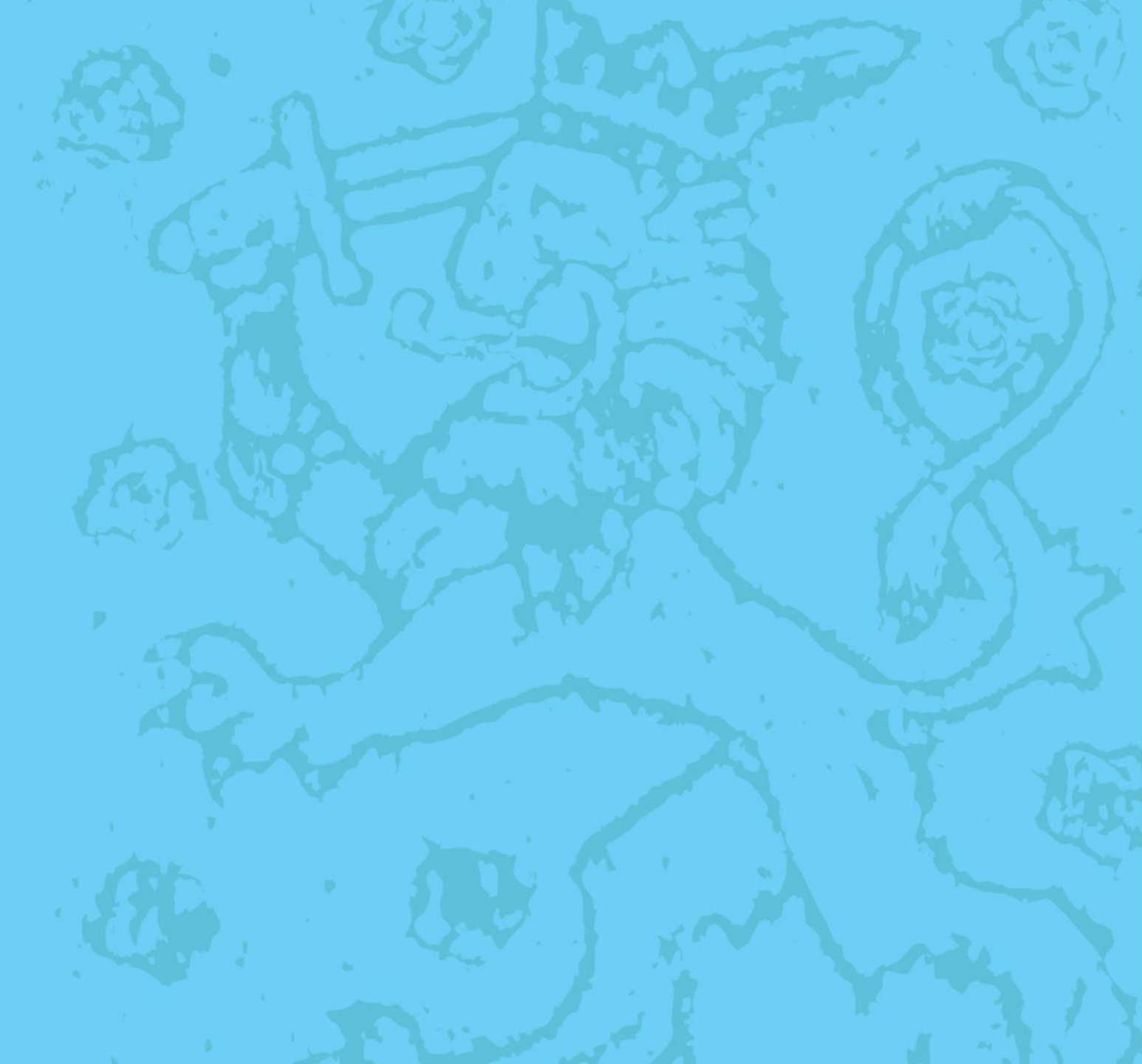
- Oppilaanohjaajan merkitys 9.-luokkalaisen ohjaajana ja tietolähteenä on erittäin tärkeä. Henkilökohtainen tutustuminen oppilaisiin ja ohjaus yksilöllisten toiveiden ja taipumusten perusteella on nuorille keskeistä.
- Muita tietolähteitä ovat opettajat, kaverit, sisarukset, vanhemmat ja netti/some.
- Valtaosa (80%) peruskoulun 9.-luokkalaisista ja heidän vanhemmistaan kokee saaneensa riittävästi tietoa ammatillisesta koulutuksesta.
- Nykyiset ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret ovat hyviä ja uskottavia ”myyntimiehiä”.
- Osallistavat kanavat/viestintätavat toimivat hyvin: tutustumiskäynnit ammatillisiin oppilaitoksiin, opiskelukokeilut, ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden tapaamiset ja paikallisten yritysten vierailut kouluissa.

Nuoret viestinnällisesti haastava kohderyhmä. Pitkitetään päätöksentekoa, tietoa ei haeta oma-aloitteisesti eikä varsinkaan lukemalla.

MILLAISIIIN KYSYMYKSIIN 9.-LUOKKALAISET HALUAVAT VASTAUKSIA?

- Millaisia opintopolkuja on tarjolla?
- Mitä eri ammatteja/aloja on tarjolla ja mitä niiden koulutukset sisältävät?
- Miten hakeminen ja hakuprosessi tapahtuu?
- Millaisia jatko-opintomahdollisuuksia on tarjolla?
- Millaisia eri opiskelupaikat/koulut ovat?
- Kuinka vaativaa opiskelu on?
- Mitä tunteilla käytännössä tehdään?
- Millaista opetus ja opiskelu käytännössä on?
- Millaista työ eri ammattiteissa on?

Ammatillisen koulutuksen tarjoamat polut/jatko-opiskeluvaihtoehdot eivät ole yhtä kirkkaana näkyvissä kuten lukiossa. Mielikuvissa ammatillinen koulutus johtaa lähinnä töihin.

**OPETUS- JA
KULTTUURI-
MINISTERIÖ**

UNDERVISNINGS-
OCH KULTUR-
MINISTERIET

MINISTRY OF
EDUCATION
AND CULTURE